

YAHYA BERKOL GÜLGEÇ

**NORMLAR HİYERARŞİSİ
TÜRK, ALMAN VE İNGİLİZ HUKUK
SİSTEMLERİNDE KURAL İŞLEMLERİN
VE MAHKEME KARARLARININ
HİYERARŞİK GÜCÜ**

onikilevha
KURUMSAL YAYINLAR

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASIYA ÖNSÖZ	VII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR CETVELİ.....	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM NORM VE NORMLAR HİYERARŞİSİ TEORİSİ

I. NORM.....	5
A. KELSEN'İN HUKUK ANLAYIŞI.....	5
B. NORM KAVRAMI.....	9
C. NORMUN GEÇERLİLİĞİ.....	14
II. NORMLAR HİYERARŞİSİ.....	23
A. ANAYASALAR VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERLERİ.....	25
1. Yumuşak – Katı Anayasa Ayrımı	27
2. Yazılı – Yazısız Anayasalar	34
B. YASAMA İŞLEMLERİNİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	38
C. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	43

1. Uluslararası Hukukun Tanımı ve Koyucusu.....	43
2. Uluslararası Hukuk Normlarının Bağlayıcılığı	44
3. Uluslararası Hukukun Hukuk Niteliği Konusundaki Tartışmalar	45
4. Uluslararası Hukuk – İç Hukuk İlişkisi	49
a. Düalist görüş	49
b. Monist görüş.....	54
(1) Gerçekçi monist okul.....	56
(2) Normcu monist okul.....	57
(3) Normcu monist görüşün eleştirisi.....	64
(4) Uygulamanın monist – düalist görüşlere ilişkin durumu ve değerlendirmemiz	66
D. AB HUKUKU VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	70
1. AB Hukukunun Niteliği	71
2. AB Hukukunun Kaynakları.....	74
a. Doğrudan uygulanabilirlik ve doğrudan etkililik kavramları	75
b. Birincil mevzuat.....	76
c. ABAD kararları.....	79
d. İkincil mevzuat	81
(1) Birincil mevzuat ve ikincil mevzuat arasındaki hiyerarşi	81
(2) İkincil mevzuat türlerinin tahdîdiliği.....	82
(3) Tüzükler (<i>Regulations</i>)	84
(4) Yönergeler (<i>Directives</i>).....	85
(5) Kararlar (<i>Decisions</i>)	87
(6) Görüş ve tavsiyeler (<i>Opinions and recommendations</i>)	90
(7) İkincil mevzuatın kendi arasındaki hiyerarşi	90
e. AB'nin akdettiği uluslararası antlaşmalar	93
3. AB Hukukunun Üstünlüğü İlkesi	95
a. Terim sorunu	96
b. Hukukî temeli	98

c. Üye devletlerin AB hukukunun üstünlüğü ilkesine yaklaşımı	101
(1) AB hukukuna üstünlük tanıyan ülkeler	101
(2) AB hukukunun üstünlüğünü sınırlı olarak kabul eden ülkeler.....	102
(3) Ulusal anayasalara üstünlük tanıyan görüşler	103
d. AB hukukunun üstünlüğü konusundaki görüşümüz ...	105
E. MAHKEME KARARLARI.....	108
F. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ.....	113

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA KURAL İŞLEM VE MAHKEME KARARLARININ HİYERARŞİK GÜCÜ

I. TÜRK ANAYASASININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	119
A. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİ YAPMAYA YETKİLİ ORGAN	121
B. KABUL YETERSAYISI BAKIMINDAN	122
C. DEVLET BAŞKANINA TANINAN YETKİLER.....	122
1. Veto Yetkisi	122
2. Referandum Yetkisi.....	126
D. DEĞİŞTİRİLEMEYECEK HÜKÜMLER	127
II. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	130
III. KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ.....	136
A. KANUN.....	137
1. Genel Açıklamalar	137
2. Kanunların İhdas Usûlü	138
a. Teklif	138
b. Görüşme.....	141

c. Kabul	142
d. Yayın	143
3. Kanunların Normlar Hiyerarşisindeki Yeri	145
B. İÇTÜZÜK	146
1. Parlamento Kararlarının Tanımı ve Kanunlardan Ayrılması	146
2. Parlamento Kararlarının Konu Bakımından Olumlu Şartları ve Örnekleri	147
3. Parlamento Kararlarının Konu Bakımından Olumsuz Şartı	149
4. Bir Parlamento Kararı Olarak TBMM İçtüzüğü	149
a. TBMM İçtüzüğü'nün Yargısal Denetimi	151
b. TBMM İçtüzüğü'nün Normlar Hiyerarşisindeki Yeri. 151	
IV. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI	155
A. TÜRK HUKUKU AÇISINDAN ULUSLARARASI HUKUK NORMU	155
B. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARLA İÇ HUKUKTA GEÇERLİLİK KAZANDIRILMASI USÛLÜ	156
C. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	159
1. Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Olmayan Uluslararası Antlaşmalar	159
2. Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Uluslararası Antlaşmalar	161
V. İDARÎ YARGI ORGANLARININ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	167
VI. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ	169
A. CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMELERİ	171
1. Olağan Dönem Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	172
a. Yetki unsuru	172
b. Konu unsuru	173
c. Şekil ve usûl unsurları	184

---

d. Yargısal denetim	185
e. Olağan dönem Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri.....	193
2. Olağanüstü Hâl Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	198
a. Yetki unsuru.....	199
b. Konu unsuru.....	200
c. Şekil ve usûl unsurları	203
d. Yargısal denetim	204
e. Meclisin onayı.....	209
f. Olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri.....	211
B. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME	214
1. Olağan Dönem Kanun Hükmünde Kararnameleri	215
a. Yetki unsuru.....	216
b. Konu unsuru.....	216
c. Şekil unsuru.....	221
d. Usûl unsuru	222
(1) Yetki kanunu	222
(2) Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin Bakanlar Kurulunda görüşülmesi	225
(3) Resmi Gazete’de yayınlanma	225
(4) TBMM’nin onayına sunma	225
e. Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin yargısal denetimi	227
(1) Denetimin kapsamı.....	229
(2) Dava açmaya yetkili kişiler ve dava açma üresi	230
f. Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri	231
2. Olağanüstü Dönem Kanun Hükmünde Kararnameleri	235
a. Yetki unsuru.....	236
b. Sebep unsuru.....	238
c. Konu unsuru.....	239

d. Süre unsuru.....	242
e. Yer unsuru	245
f. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamesinin yer ve süre bakımından sınırlı olmasının kanunlarla ilişkisine etkisi.....	247
g. Şekil ve usûl unsuru	248
h. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamelerinin yargısal denetimi.....	249
i. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri.....	261
C. TÜZÜK	263
1. Yetki Unsuru.....	264
2. Sebep unsuru.....	266
3. Konu unsuru.....	267
4. Usûl unsuru	268
5. Şekil unsuru.....	275
6. Tüzüklerin yargısal denetimi	276
7. Tüzüklerin normlar hiyerarşisindeki yeri	277
D. YÖNETMELİK	279
1. Yetki unsuru	281
a. Anayasa Değişikliğinden Önce Bakanlar Kurulu yönetmelik çıkarabilir miydi?.....	281
b. Bakanlığı bulunmayan bakanlar ile tüzel kişiliği bulunmayan kamu kuruluşlarının durumu	286
c. 2017 Değişiklikleri Sonrasında Durum.....	288
2. Konu unsuru	290
3. Sebep unsuru.....	293
4. Usûl unsuru	295
5. Şekil unsuru.....	295
6. Yönetmeliklerin yargısal denetimi.....	298
7. Yönetmeliklerin normlar hiyerarşisindeki yeri.....	299

E. ADSIZ DÜZENLEYİCİ İŞLEMLER	302
1. Hukukî Dayanağı	303
2. Hukukî Rejimi	306
3. Yargısal Denetimi.....	312
4. Adsız Düzenleyici İşlemlerin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	313
a. Yönetmelik niteliği taşıyan adsız düzenleyici işlemler.	313
b. Diğer adsız düzenleyici işlemler.....	314

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ALMAN HUKUKUNDA KURAL İŞLEMLER
VE MAHKEME KARARLARININ
HİYERARŞİK GÜCÜ

I. ALMAN ANAYASASININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	320
A. ANAYASANIN BÜTÜN ORGANLARI BAĞLAMASI.....	320
B. DEĞİŞTİRİLME USÛLÜ	321
C. DEĞİŞTİRİLEMEYECEK MADDELER.....	322
D. FEDERAL VE FEDERE ANAYASALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	323
II. ALMAN FEDERAL ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.	325
III. KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ.....	327
A. KANUNLARIN HUKUKÎ REJİMİ.....	327
B. KANUNLARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	331
C. <i>BUNDESTAG VE BUNDESRAT</i> İÇTÜZÜKLERİ.....	334
D. İÇTÜZÜKLERİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	339
IV. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI	341

A. ULUSLARARASI HUKUKUN TEMEL İLKELERİ.....	342
B. ULUSLARARASI HUKUKUN TEMEL İLKELERİNİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	347
C. ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR.....	350
D. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	353
V. AB HUKUKU NORMLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	354
VI. İDARÎ YARGI ORGANLARININ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	361
VII. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ.....	367
A. RECHTSVERORDNUNG VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	369
1. Rechtsverordnungsun Hukukî Rejimi.....	369
2. Rechtsverordnungsun Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	373
B. SATZUNG VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ... 380	
1. Satzungenın Hukukî Rejimi.....	380
2. Satzungun Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	384
C. VERWALTUNGSVORSCHRIFT VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	390
1. Verwaltungsvorschriftin Hukukî Rejimi.....	390
2. Verwaltungsvorschriftin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	396

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İNGİLİZ HUKUKUNDA KURAL
İŞLEMLERİN VE MAHKEME
KARARLARININ HİYERARŞİK GÜCÜ

I. İNGİLİZ ANAYASASININ NİTELİĞİ VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	402
II. KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ	409
A. PARLAMENTONUN ÜSTÜNLÜĞÜ İLKESİ	410

B. PARLAMENTO KARARLARI VE KANUNLARDAN AYRILMASI.....	421
C. KANUNLAR.....	422
1. Kamusal Kanun Önerilerinin İhdas Usûlü.....	424
a. Sunum aşaması	424
b. Avam Kamarası süreci	427
(1) Birinci okuma.....	427
(2) İkinci okuma.....	428
(3) Komite safhası.....	428
(4) Rapor.....	429
(5) Üçüncü okuma	429
c. Lordlar Kamarası süreci	430
d. Kraliyet onayı safhası.....	432
2. 1911 ve 1949 Tarihli Parlamento Kanunları	433
D. İÇTÜZÜKLER	439
E. KANUNLARIN VE İÇTÜZÜKLERİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	443
III. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI	447
A. İNGİLTERE'DE ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN YAPILMASI VE İÇ HUKUKA ETKİSİ	448
B. ULUSLARARASI ÖRF VE ÂDET HUKUKU.....	451
C. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	452
D. ULUSLARARASI ÖRF VE ÂDET HUKUKUNUN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	459
IV. AB HUKUKU NORMLARI	460
A. İNGİLİZ HUKUKUNDA AB HUKUKUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELER VE TARTIŞMALAR.....	460
B. AB HUKUKU NORMLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	465
V. MAHKEME KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	468

A. YARGI ORGANLARININ YAPISI VE STARE DECISIS İLKESİ.....	469
B. MAHKEMELER TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN NORM DENETİMİ	474
C. MAHKEME KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	478
VI. ALT MEVZUAT	481
A. TERMİNOLOJİ	482
B. ALT MEVZUATIN HUKUKÎ REJİMİ	483
C. ALT MEVZUATIN SİYASAL VE YARGISAL DENETİMİ	486
1. Siyasal Denetim	487
2. Yargısal Denetim	489
a. <i>Ultra vires</i> ilkesi.....	490
b. Belirsizlik.....	491
c. Genel hukuka aykırılık.....	492
d. Makullük	492
D. ALT MEVZUATIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	494
1. Hem Siyasal Hem de Yargısal Denetime Tâbi Olanlar	494
2. Yalnızca Siyasal Denetime Tâbi Olanlar	495
3. Yalnızca Yargısal Denetime Tâbi Olanlar.....	496
4. Ne Siyasal Ne de Yargısal Denetime Tâbi Olanlar	496
SONUÇ	501
BİBLİYOGRAFYA.....	517
KAVRAM DİZİNİ.....	539